

گزینش‌های املائی و لغات متشابه

خدیجه رعیت*

چکیده

در این تحقیق به چند مورد از مشکلاتی که در املائی فارسی با آن رو برو هستیم، پرداخته شده است؛ از جمله: تفاوت میان شکل نوشتاری حروف و واج‌ها در زبان فارسی. عدم هماهنگی بین حرف و واج در نظام نوشتاری زبان فارسی موجب بروز مشکلاتی برای دانش‌آموزان در یادگیری خواندن و نوشتن می‌شود.

در زبان فارسی تعدادی از حروف دارای واج یکسان هستند مانند حرف «ز» که اغلب دانش‌آموزان در حین نوشتن واژه‌هایی که دارای چنین واج‌هایی هستند، دچار مشکل شده و مرتکب اشتباه املائی می‌شوند. در این پژوهش برای حل این مشکلات راه‌هایی پیشنهاد شده است.

مورد دیگر وجود لغات متشابه در زبان فارسی است که بیشتر خطا و اشتباهات دانش‌آموزان در نوشتن متن املا مربوط به همین لغات متشابه است. کلمات متشابه در تلفظ یکسان اما در نوشتن و معنی و اشتقاق با هم فرق دارند. در این مقاله لغات متشابه به چهار دسته (۱- کلمات متشابه یا هم‌آوا ۲- لغات هم‌نویسه ۳- لغات هم‌آوا و هم‌نویسه ۴- لغاتی که در یک یا چند واج با هم تفاوت یا شباهت دارند) تقسیم‌بندی شده و در مورد هر دسته توضیحاتی با ذکر شاهد و مثال آورده شده است و در پایان نیز جدول فهرست بسیاری از لغات متشابه پر کاربرد در زبان فارسی به

* کارشناس ارشد زبان و ادبیات فارسی و دبیر ناحیه یک بندرعباس

rayat8375@gmail.com و - A_abdolahi60@yahoo.com

تاریخ پذیرش: ۹۷/۰۵/۰۷

تاریخ دریافت: ۹۷/۰۳/۰۱

همراه معنی، هم خانواده، جمع مکسر (برای لغات عربی رایج در زبان فارسی که جمع مکسر دارند) و گروه کلمات آن‌ها آورده شده است.

کلید واژه: گزینش‌های املائی، لغات متشابه، زبان فارسی، هم آوا، هم آوا و هم نویسه

مقدمه

اهمیت نوشتن و صحیح نوشتن در ایجاد ارتباط با دیگران بر کسی پوشیده نیست. به همین دلیل از ابتدای آموزش رسمی خواندن و نوشتن به کودکانمان می‌آموزیم که چگونه بنویسند و چه اقداماتی در این زمینه انجام دهیم تا بتوانند آموخته‌های خود را در موقعیت‌های مختلف به کار گیرند.

مهم‌ترین ماده درسی که این وضعیت را به عهده دارد، املائی فارسی است. املا در لغت به معنای پر کردن، بر سر جمع گفتن، تقریر کردن مطلبی که دیگری آن را می‌نویسد. پیچیدگی‌های خط و زبان فارسی و نظام نوشتاری یکی از عواملی است که مشکلات نادرست نویس را برای دانش‌آموزان ایجاد می‌کند؛ بنابراین دانستن مشکلات آموزشی درس املا، معلمان را جهت رفع این مشکلات یاری می‌رساند.

با توجه به این که درس املا زیربنای علمی در یادگیری سایر دروس می‌باشد، توجه به این مهم، یکی از ضروریات نظام آموزشی ماست؛ لذا در این مجموعه سعی شده است به چند مورد از مشکلاتی که در املائی فارسی با آن روبرو هستیم، پردازیم از جمله: حروفی که در زبان فارسی دارای واج یکسان هستند (ز-ظ-ض-ذ-ت-ط-ه-ح و...) و دانش‌آموزان حین نوشتن چنین واج‌هایی مرتکب اشتباه املائی می‌شوند و وجود کلمات متشابه (هم آوا-هم نویسه-هم آوا و هم نویسه و...) که بیشتر خطا و اشتباه دانش‌آموزان در نوشتن متن املا بربوط به همین گونه لغات است.

گزینش‌های املائی

در زبان فارسی حروفی هستند که دارای واج یکسان که غالباً دانش آموزان در حین نوشتن واژه‌هایی که دارای چنین واج‌هایی هستند، دچار مشکل شده و مرتکب غلط املائی می‌شوند. علاوه بر آن بعضی از حروف مانند «همزه» دارای شکل‌های آغازی، میانی و پایانی هستند که گاه دانش‌آموزان با کاربرد درست آن‌ها آشنایی کامل ندارند. این حروف با واج مشترک ۶ دسته هستند که عبارتند از:

ت	ء		
ط	ع	۱- واج / ع /	۲- واج / ت /
	ح	ز	
	ه	۳- واج / ح /	
	ذ	۴- واج / ز /	
ظ			
ض			
	ق	س	
ث	ص	۵- واج / س /	۶- واج / ق /
			ث

برای رفع این مشکلات راه‌های گوناگونی وجود دارد از قبیل:

الف) ساده‌ترین روش، دیدن شکل صحیح کلمات است. چنانچه ما اولین بار کلمات «یأس» و «سعد» با همین املا دیده‌ایم و آن‌ها را با نوشتن تمرین کرده‌ایم؛ در نتیجه چشم ما با شکل درست این کلمات آشنا شده است.

ب) دومین راه شناخت، هم‌ریشه و هم‌خانواده بودن برخی از کلمات است. بنابراین ما کلمات «الف» و «عابد» را نیز صحیح می‌نویسیم؛ چون آموخته‌ایم که به ترتیب این دو با «الف» و «عبد» هم‌خانواده هستند.

پ) راه سوم، توجه به معنای کلمات است. چنانچه در جمله‌ی «آن حادثه‌ی الیم و دردناک اتفاق افتاد.» می‌دانیم «الیم» با «دردناک» هم معنی است؛ بنابراین ربطی به کلمه‌ی «علیم» به معنی «دانا» ندارد.

بررسی حروف شش گانه که نقش مهمی در املاهای فارسی دارند:

در گروه اول از حروف شش گانه حرف «ا» همزه‌ی آغازی با واج / ا / مشترک فارسی و عربی است و حرف‌های همزه «ء» و «عین» نماینده‌ی واج یا صدای همزه / ء / هستند. برای نوشتن کلماتی که دارای همزه‌ی آغازی هستند، از حرف «ا» استفاده می‌شود مانند: ایر، اشک، اذن و... در گروه دوم حرف «ت» با واج / ت / مشترک فارسی و عربی است. «گفت» و «شتاب» که فارسی هستند و «ختم» و «نعت» عربی‌اند و حرف «ط» خاص عربی است مانند: «طلب» و «رطل» در گروه سوم حرف «س» با واج / س / مشترک فارسی و عربی است: «اسب» و «یاس» فارسی‌اند و «ناس» و «نسل» عربی‌اند و حرف‌های خاص عربی «ث» و «ص»: «ثالث» و «خواص» در گروه چهارم حرف‌های «ح» و «ه» نماینده‌ی واج / ه / هستند. این حرف با واج / ه / مشترک فارسی و عربی است: «مهر» و «مهتاب» فارسی هستند و «مهم» و «تشبیه» عربی‌اند. در گروه پنجم حرف‌های «ذ» «ز» و «ظ» و «ض» نماینده‌ی واج / ز / هستند. این حرف با واج / ز / مشترک فارسی و عربی است: «سرزمین و مزد» فارسی‌اند و «زهد و مرکز» عربی‌اند. حرف‌های «ذ» و «ظ» و «ض» خاص عربی‌اند. در گروه ششم حرف‌های «غ» و «ق» نماینده‌ی واج / ق / هستند. به گروه شش گانه‌ی قبلی، چند گروه فرعی نیز می‌توان افزود که در جدول زیر نشان داده شده است:

جدول گروه‌های فرعی

ردیف	گروه‌های فرعی	شکل املاهای نادرست	شکل املاهای درست	توضیحات
۱	کلمات تنوین دار	مثلن، حتمن	مثلاً، حتماً	

در متن املا همیشه با حروف نوشته می‌شوند.	هفتاد - چهارصد	۷۰ - ۴۰۰	کلمات شمارشی	۲
به کار بردن شکل اختصاری یک کلمه برای بار دوم به بعد در املا صحیح است.	برای بار اول در املا(علیه السلام) و (صل الله علیه و آله)	برای بار اول در املا (ع) - (ص)	کلمات اختصاری	۳

هم آوا (متشابه)

کلمات متشابه کلماتی هستند که در تلفظ یکسان؛ اما در نوشتن و معنی و اشتقاق با هم تفاوت دارند. این گونه کلمات در زبان فارسی تعدادشان کم است؛ ولی تعداد کلمات متشابه عربی دخیل در زبان فارسی بسیار زیاد هستند.

تشابه این کلمات یا در آوا یا در نشانه‌ها و یا در هردو می‌باشد. از این نظر این کلمات را به چهار نوع دسته بندی می‌کنیم:

(۱) **کلمات هم آوا و هم نویسه:** به کلماتی می‌گویند که در تلفظ و نوشتن یکسان اند اما در معنا متفاوت اند. این کلمات در حوزه‌ی زبان یکی از زیر مجموعه‌های روابط واژگانی محسوب می‌شوند. در حوزه‌ی ادبیات نیز با عنوان «جناس تام» یکی از آرایه‌های بدیعی به حساب می‌آیند:

گور (قبر)، گور (گورخر)

خویش (خود)، خویش (فامیل)

گوی (بگو)، گوی (گوی چوگان)

شیر (نوشیدنی) شیر (شیرآب، نام حیوان)

(۲) **هم آوا (متشابه):** به کلماتی می‌گویند که در تلفظ یکسان اند اما در نوشتار و معنی متفاوتند. کلمات هم آوا به لحاظ ادبی نیز مورد توجه اند به نحوی که در آرایه‌های بدیعی یکی از انواع

جناس محسوب شده و به آن «جناس لفظ» می‌گویند این نوع کلمات در املا دارای اهمیت بسیاری دارند و از موضوعات قابل توجه محسوب می‌شوند. دانستن معنای کلمات هم آوا می‌تواند به ما در درست نویسی کمک بسیاری کند.

زمین: کره‌ی خاکی ضمین: عهده دار

غالب: چیره قالب: شکل

آلم: درد علم: پرچم

۳) هم نویسه: این کلمات از نظر نوشتاری مثل هم هستند؛ ولی از نظر آوایی تفاوت دارند:

گل - گل

کشتی - کشتی

۴) کلماتی که در یک یا چند واج با هم اختلاف یا شباهت دارند: (بزد و برد - تبع و طبع) ❖
به پیوست این جزوه، جدول برخی از کلمات متشابه با معنی و هم خانواده‌ی آن‌ها آمده است.

جدول شماره ۱ (۱): کلمات با تلفظ و املاهای یکسان و معنی متفاوت (هم آوا و هم

نویسه): خان - خان

جدول شماره ۲ (۲): کلمات با تلفظ یکسان و معنی و املاهای متفاوت (هم آوا): خار -

خوار

جدول شماره ۳ (۳): کلمات با املاهای یکسان و تلفظ متفاوت (هم نویسه): کشتی - کشتی

جدول شماره ۴ (۴): کلماتی که در یک یا چند واج با هم اختلاف یا شباهت دارند:

(بزد برد - تبع و طبع)

کلمات متشابه (هم آوا و هم نویسه) (جدول شماره ۱)

ردیف	کلمه	معنی	هم خانواده	جمع مکسر	گروه کلمه
۱	خان	خانه - سرا	خانه	-	خانه و سرای

۲	خان	لانه‌ی زنبور	-	-	خان غسل
۳	خان	رئیس - امیر	-	خوانین	خان و امیر
۴	قدر	اندازه	مقدار - مقدور	-	قدر و اندازه
۵	قدر	ارزش	تقدیر	أقدر	قدر و ارزش
۶	قضا	سرنوشت	-	-	قضا و قدر
۷	قضا	داوری	قضاوت - قاضی	-	قضا و داوری
۸	شبه	مانند بودن	تشبیه - مشابهت	اشباه	شبه و همانندی
۹	شبه	مهره‌ی سیاه	-	-	شبه و سیاهی
۱۰	شارع	خیابان	-	شوارع	شارع و خیابان
۱۱	شارع	قانون‌گذار - دین	شرع - مشروع	-	شارع و دین
۱۲	شاهد	گواه	شهادت - شهید	شواهد	شاهد و گواه
۱۳	شاهد	زیبارو	-	-	شاهد و زیبارو
۱۴	صحن	ایوان و فضای خانه	-	صحنون	صحن مسجد
۱۵	صحن	کاسه‌ی بزرگ - قدح	-	-	صحن و قدح
۱۶	صدور	سینه‌ها - بزرگان	صدر - صدارت	صدور	صدور و اعظم
۱۷	صدور	حاصل شدن	صادر - مصدر	-	صدور مقصد
۱۸	دیوان	غولان	دیو	-	دیوان و شیاطین
۱۹	دیوان	مجموعه اشعار شاعر	-	-	دیوان حافظ
۲۰	زی	طرف - سو	-	-	زی و جهت
۲۱	زی	شکل و هیأت لباس	-	-	زی اهل صورت
۲۲	رود	نهر - رودخانه	-	-	رود پرآب
۲۳	رود	نوعی ساز موسیقی	-	-	رود حزین
۲۳	مطبوع	خوش آیند	طبع	-	بوی مطبوع

۲۴	مطبوع	چاپ شده	انطباع	-	مطبوع و چاپ شده
۲۵	بارہ	دفعه - نوبت	-	-	یک بارہ
۲۶	بارہ	اسب	-	-	بارہی اسفندیار
۲۷	بارہ	دیوار دژ و قلعه	بارو	-	بارہی شهر
۲۸	روان	روح و جان	-	-	روح و روان
۲۹	روان	جاری	رونده	-	آب روان
۳۰	تیر	ستاره‌ی عطارد	-	-	تیر و مشتری
۳۱	تیر	ماه چهارم شمسی	-	-	تیر و مرداد
۳۲	تیر	چوبه‌ی کمان - نیزه	-	-	تیر و کمان
۳۳	عرض	پهنا	عریض	-	عرض اتاق
۳۴	عرض	شرح دادن - نشان دادن	عرضه - معرض	عرایض	عرض حال
۳۵	شیر	حیوان جنگل	-	-	شیر و روباه
۳۶	شیر	شیر نوشیدنی - شیر آب	-	-	شیر گاو
۳۷	گور	حیوان - گوره خر	-	-	گور واسب
۳۸	گور	قبر	-	-	گور و قبر
۳۹	گوی	فعل امر - بگو	گوینده - گویش	-	گفت و گوی
۴۰	گوی	گلوله، کره	-	-	گوی و چوگان

کلمات متشابه (هم آوا) (جدول شماره ۲)

ردیف	کلمه	معنی	هم خانواده	جمع مکسر	گروه کلمه
۱	ادیم	چرم	-	-	ادیم و چرم
۲	عدیم	نابود - نایاب	عدم - معدوم	-	عدیم و نابود
۳	اضلال	گمراهی	ضلالت - ضلال	-	اضلال و گمراهی
۴	اظلال	سایه انداختن	ظل - ظلیل	-	-

۵	اوان	وقت- هنگام	-	-	اوان جوانی
۶	عوان	میان سال	عون	عوان	مرد عوان
۷	بائس	بینوا	بش	-	بائس و فقیر
۸	باعث	موجب - سبب	بعثت	بواعث	باعث و سبب
۹	بهل	بگذار(فعل امر)	هلیدن	-	بهل و بگذار
۱۰	بحل	حلال کردن	حلالیت	-	بحل کردن
۱۱	تهدید	ترساندن	هد	-	تهدید و انذار
۱۲	تحدید	حدود را معین کردن	محدود- حد	-	تحدید مرزها
۱۳	قالب	چهارچوب	-	قوالب	قالب شعر
۱۴	غالب	پیروز - چیره	مغلوب- غلبه	-	غالب و چیره
۱۵	زمین	کره زمین- قطعه خاک	-	-	زمین و آسمان
۱۶	ضمین	ضمانت شده	ضامن - تضمین	ضمنی	ضمانت ضمین
۱۷	مطبوع	خوش آیند	طبع	-	هوای مطبوع
۱۸	متبوع	پیروی شده	تابع- تبعیت- اتباع	-	کشور مطبوع
۱۹	نقض	رد کردن - شکستن	نقیض - تناقض	-	نقض غرض
۲۰	نغز	دل کش	-	-	سخن نغز
۲۱	حور	زن زیباروی بهشتی	حوریه	حورا	حور و پری
۲۲	هور	خورشید	-	-	هور و ماه
۲۳	خار	تیغ گل یا خاشاک	-	-	گل و خار
۲۴	خوار	پست- زبون- حقیر	خواری	-	خوار و فرومایه
۲۵	خواستن	خواهش کردن - طلبیدن	خواستار- خواهش	-	متوقع و خواستار
۲۶	خاستن	بلند شدن - برخاستن	خاستگاه	-	خاستگاه اجتماعی
۲۷	خان	رئیس- امیر	-	خوانین	خان مغول

۲۸	خوان	سفره - مائده	-	-	خوان و سماط
۲۹	خویش	قوم - فامیل	-	-	قوم و خویش
۳۰	خیش	گاو آهن برای شخم	-	-	خیش و ورزاو
۳۱	راضی	خشنود	راضیه - مرضیه	-	راضی به سرنوشت
۳۲	رازی	اهل ری	-	-	زکریای رازی
۳۳	راح	می - شراب	-	-	راح روح
۳۴	راه	روش - طریق - سبک	-	-	راه و روش
۳۵	صفر	ماه دوم قمری	-	-	صفر و رجب
۳۶	سفر	کوچ کردن	مسافر - سفیر	اسفار	سفر و حذر
۳۷	سیف	شمشیر	-	سیوف	سیف ذوالفقار
۳۸	صیف	تابستان	صیفی جات	-	صیف و شتا
۳۹	شبه	مانند	شبيه - تشبيه	اشباه	وجه شبه
۴۰	شبح	سایه - روح	-	اشباح	شبه و سایه
۴۱	تین	انجیر	-	-	تین و زیتون
۴۲	طین	گل - خاک	طان	-	طین و گل
۴۳	اسیر	گرفتار - دربند	اسارت	اسرا	اسیر و زندانی
۴۴	اثر	کره‌ی آتش	-	-	کره‌ی اثر
۴۵	عصیر	شراب	عصاره	-	عصیر و شراب
۴۶	عسیر	تنگی	عسر - عسرت	-	عسیر و سختی
۴۷	حیاط	فضای خانه	محیط، احاطه	-	حیاط و فضا
۴۸	حیات	زندگی	حی - احیا	-	حیات پربار
۴۹	اساس	بنیان - شالوده - پی	تأسیس - مؤسس	-	اساس و شالوده
۵۰	اثاث	اسباب و لوازم	اثاثیه	-	اسباب و اثاثیه

۵۱	حول	اطراف- پیرامون	حایل	حوالی	حول محور
۵۲	هول	ترس- وحشت	هایل	-	هول و وحشت
۵۳	علم	درفش- پرچم	-	-	علم و رایت
۵۴	الم	درد	الیم- تألم	آلام	الم و درد
۵۵	عمل	کار	عامل- عمله	اعمال	کار و عمل
۵۶	امل	آرزو	-	آمال	قصر امل
۵۷	انتصاب	گماشتن	نصب- منصوب	-	انتصاب وزیر
۵۸	انتساب	نسبت داشتن	نسب- منسوب	-	انتصاب عالی
۵۹	هلیم	نوعی غذا	هلام	-	هلیمی بس چرب و نرم
۶۰	حلیم	بردبار- صبور	حلم- حلیمه	احلام	حلیم و بردبار
۶۱	ثواب	پاداش	تثویب، استثابه	مثوبه	ثواب اخروی
۶۲	صواب	راست- درست	صوب	-	صواب و مصلحت
۶۳	غذا	خوراک- خوردنی	تغذیه-	اغذیه	آب و غذا
۶۴	غزا	جنگ- پیکار	غازی، غزوه	-	غزا و نبرد
۶۵	سور	جشن- مهمانی	-	-	سور و جشن
۶۶	صور	شیپور	-	-	صور اسرافیل
۶۷	قریب	نزدیک- آشنا	قرب- قربت	اقربا	قریب و نزدیک
۶۸	غریب	دور- ناآشنا	غربت	غربا	غریب و آواره
۶۹	اقرب	نزدیک تر	قرب- قریب	اقارب	اقرب و نزدیک
۷۰	عقرب	کژدم	-	عقارب	مار و عقرب
۷۱	تحویل	تغییر- گرداندن	تحول	-	تحویل سال
۷۲	تهویل	ترساندن	هول- هایل	-	تهویل و ترس
۷۳	تور	شبهه- دام	-	-	تور ماهی گیری

۷۴	طور	نام کوهی	-	-	طور سینا
۷۵	حرس	نگهبانی	حارس	-	حرس قلعه
۷۶	هرس	بریدن شاخ و برگ	-	-	حرس و باغبانی
۷۷	حضر	ماندن در شهر	حاضر - حضور	-	حضر و سفر
۷۸	حذر	دوری - پرهیز	تحدیر	-	دور و برحذر
۷۹	ستور	چهارپا - حیوان بارکش	-	-	ستور و چارپا
۸۰	سطور	جمع سطر - خط	سطر	سطور	سطور مرتب و منظم
۸۱	عیار	معیار - خالص	-	-	عیار طلا
۸۲	ایار	از ماه‌های رومی	-	-	ماه ایار
۸۳	صد	عددی در ریاضی	-	-	صد کتاب
۸۴	سد	مانع، دیوار	-	-	سد میناب
۸۵	قاضی	داور	قضاوت	قضات	قاضی پرونده
۸۶	غازی	جنگجو، مبارز	غزو، غزوه	غزی، غزاه	غازی شجاع
۸۷	نواحی	مناطق، ناحیه‌ها	ناحیه	نواحی	نواحی مرزی
۸۸	نواهی	نهی شده‌ها	نهی	نواحی	اوامر و نواحی
۸۹	آری	بله	-	-	آری گفتن
۹۰	عاری	بدون	عور	-	عاری از شایبه
۹۱	قوس	کمان	-	-	قوس قزح
۹۲	غوص	فرو رفتن در آب	غواص	-	غوص و غوطه
۹۳	غوث	فریاد	الغیاث	-	غوث و فریاد
۹۴	ارز	پول خارجی	-	-	ارز و دلار
۹۵	عرض	پهنا	عریض	-	طول و عرض
۹۶	ارض	زمین	-	اراضی	ارض و زمین

۹۷	نصر	پیروزی	نصرت	انصار	نصر و یاری
۹۸	نسر	کرکس	-	-	نسر و لاشخور
۹۹	نثر	نوشته‌ای که شعر نیست	منثور	-	نظم و نثر
۱۰۰	عامر	آباد کننده	معمور، تعمیر	-	عامر و آباد
۱۰۱	آمر	فرمانده، امر کننده	امیر، امر، مامور	امرا	آمر و مأمور
۱۰۲	ذقن	چانه	-	اذقان	ذقن یار
۱۰۳	زغن	کلاغ	-	-	زاغ و زغن
۱۰۴	هوا	اکسیژن، جو	-	-	هوای پاک
۱۰۵	هوی	خواهش نفسانی	-	-	هوا و هوس

کلمات متشابه (هم نویسه) (جدول شماره ۳)

ردیف	کلمه	معنی	هم خانواده	جمع مکسر	گروه کلمه
۱	عَرَض	پهنا	عریض	عرایض	طول و عرض
۲	عرض	ناموس - آبرو	تعرض	اعراض	عرض و ناموس
۳	غره	اولین روز ماه قمری	-	-	غره‌ی ماه رمضان
۴	غره	مغرور - فریفته	غرور	-	غره‌ی قدرت
۵	غنا	آواز - موسیقی	معنی	اغنیه	ادبیات غنایی
۶	غَنّا	ثروت - بی نیازی	غنی - غنیمت	-	غنا و ثروت
۷	قَدْر	اندازه - ارزش	مقدار - مقدور	-	قدر و ارزش
۸	قَدَر	سرنوشت	تقدیر - مقدر	-	قضا و قدر
۹	ظَهْر	پشت	ظهیر (پشتیان)	اظهر	ظهر ورقه
۱۰	ظهر	نیم روز	-	-	صبح و ظهر
۱۱	زهره	شکوفه	زهر	ازهار	زهره و شکوفه

زهره و ناهید	-	-	ستاره‌ی ناهید	زهره	۱۲
خلق و خو	اخلاق	-	خو- سرشت	خلق	۱۳
خلق و ناس	خلایق	مخلوق	مردم	خَلق	۱۴
جامه‌ی خلق گونه		خلقان	کهنه	خَلق	۱۵
هرم مخروطی شکل	اهرام	-	از اشکال هندسی	هرم	۱۶
هرم و کهنسال	-	-	پیر- فرتوت	هَرَم	۱۷
حمل بار	-	حمال- تحمل	بردن	حَمَل	۱۸
برج حمل	-	-	صورتی فلکی	حَمَل	۱۹
برد و سرما	-	-	سرما	بَرَد	۲۰
برد یمانی	-	-	پارچه‌کتانی راه راه	برد	۲۱
حل و عقد	عقود	عاقده- عقده	بستن	عَقْد	۲۲
عقد ثریا	-	-	گردن بند	عقد	۲۳
سم کشنده	سموم	مسموم	زهر	سَم	۲۴
سم ستوران	-	-	ناخن چهارپایان	سم	۲۵
سفت و سخت	-	-	محکم	سفت	۲۶
سفت مروارید	-	سفته	سوراخ کردن	سفت	۲۷
ستبر و زفت	-	-	نیرومند- محکم	زَفَت	۲۸
زفت خوی	-	-	بخیل- خسیس	زفت	۲۹
آخر و ختام	آخرین	تأخیر- متأخر	پایان - ختام	آخر	۳۰
مکان آخر	آخرین	-	دیگر	آخِر	۳۱
عالم و دانشمند	علما	علم- تعلیم- معلم	دانا	عالم	۳۲
عالم آخرت	عوالم	-	دنیا- مخلوقات	عالم	۳۳
مغرب و عشا	-	عشو	آغاز تاریکی شب	عشا	۳۴

۳۵	عشا	شام - غذای شب	-	اعشیه	شام و عشا
۳۶	مشک	ظرف آب	-	-	مشک آب
۳۷	مشک	ماده‌ی معطر	-	-	مشک و عنبر
۳۸	می برد	مصدر بردن	بردیم	-	او را می برد
۳۹	می برد	مصدر بریدن	بریدیم	-	برد و باخت
۴۰	سحر	صبح زود	سحرگاه	اسحار	شام و سحر
۴۱	سحر	جادو	ساحره، مسحور	سحور	سحر و جادو

کلمات متشابه (جدول شماره ۴)

ردیف	کلمه	معنی	هم خانواده	جمع مکسر	گروه کلمه
۱	آزل	زمان بی آغاز	-	-	ازل و ابد
۲	عزل	برکناری از کار	معزول	-	عزل وزیر
۳	اصرار	پافشاری	مصر	-	اصرار و التماس
۴	اسرار	رازها	سر	اسرار	اسرار و رموز
۵	اظهار	بیان کردن	ظهور - مظهر	-	اظهار عقیده
۶	ازهار	شکوفه ها	زهرة	ازهار	ازهار و ریاحین
۷	تسویه	مساوی کردن	تساوی	-	تسویه حساب
۸	تصفیه	پالایش	مصفا - صافی	-	تصفیه آب
۹	بخشیدن	عطا کردن	بخشش	-	بخشیدن مال
۱۰	بخشودن	عفو کردن	بخشایش	-	بخشودن گناهان
۱۱	ذلت	خواری، پستی	ذلیل، مذلت	-	عزت و ذلت
۱۲	زلت	لغزش، خطا	زل	-	زلت
۱۳	فراغ	آسایش	فراغت - فارغ	-	فراغ بال

۱۴	فراق	جدایی- هجران	فرقت	-	فراق یار
۱۵	نَسَب	نژاد- گوهر	نسبت	انساب	اصل و نسب
۱۶	نَصَب	گماشتن	منسوب	-	عزل و نصب
۱۷	سلاح	جنگ افزار	اسلحه	-	سلاح رزم
۱۸	صَلاح	درست- راست	مصلحت		صلاح مملکت
۱۹	سَطَر	خط- رشته		سطور	سطر و نوشته
۲۰	ستر	پوشش- حجاب	مستور- استتار	-	ستر و پوشش

نتیجه (برآمد)

املا به عنوان یکی از درس های مهم و زمینه ساز برای دروس دیگر، نیاز به کسب خرده مهارت‌ها و توانایی‌های لازم دارد. دقت، توجه و حافظه‌ی دیداری و شنیداری سالم و قوی و همچنین ارلیه مطالب گفت شده از طریق معلم با شیوه‌های جذاب می‌تواند در جهت کسب موفقیت در نوشتار صحیح و درست یاری می‌نماید.

پیچیدگی‌های خط و زبان فارسی که به عنوان نقایص و اشکالات نظام نوشتاری زبان فارسی است، یکی از عواملی است که می‌تواند مشکل نادرست نویسی را برای دانش‌آموزان ایجاد کند.

بنابراین دانستن مشکلات آموزشی درس املا و عوامل سبب ساز آن می‌تواند آموزگاران را در جهت رفع این ناتوانی یاری نماید.

در این پژوهش بر این نکات کلیدی تأکید شده است:

- املاهای بسیاری از لغات وابسته به معنی آن لغات است. (توجه به معنی واژه ای که در جمله به کار رفته است).

- توجه به گروه کلمات؛ یعنی با توجه به کلمه‌ی همراه در گروه کلمه، املاهای صحیح را تشخیص دهیم.

- توجه به لغات هم آوا با توجه به این که در چه جمله‌ای به کار رفته اند: (نواحی - نواهی)

- کلماتی که دارای یکی از حروف ت / ط، ث / ص / س، ح / ه، ز / ظ / ذ / ض، ع / ا / یا غ / ق مهم ترین لغات در املا هستند که حد اقل یکی از شش دسته حروف بالا هستند؛ یعنی کلماتی با دو صورت مختلف که در ساختار جمله معنای متفاوتی دارند.

منابع

- داوودی، دکتر حسن، راهنمای درس املا و دستور العمل تصحیح آن، انتشارات مدرسه تهران، ۱۳۷۶، چاپ اول.
- نجفی، دکتر ابوالحسن، غلط ننویسیم، مرکز نشر دانشگاهی، تهران، چاپ چهارم، ۱۳۷۱.
- حسینی، سید احمد، فرهنگ لغات متشابه، انتشارات نوید شیراز، چاپ بهمن.
- معین، محمد، فرهنگ فارسی معین، انتشارات امیرکبیر، تهران، ۱۳۸۰.
- عمید، حسن، فرهنگ فارسی عمید، انتشارات امیرکبیر، تهران، ۱۳۷۹.
- حق شناس، علی محمد، آواشناسی (فونتیکی)، انتشارات آگاه، چاپ چهارم، ۱۳۷۴.
- ناتل خانلری، پرویز، (دستور زبان فارسی)، انتشارات توس، چاپ دوازدهم، ۱۳۷۰.
- داوودی، حسین، (۱۳۸۴)، درس املا و شیوه نامه ی تصحیح آن، چاپ سوم، تهران، انتشارات مدرسه.
- مشکوه الدینی، مهدی، (۱۳۷۴)، ساخت آوایی زبان (چاپ سوم)، انتشارات دانشگاه فردوسی مشهد.
- دهخدا، علی اکبر، لغت نامه (وب سایت جس جو) (آخرین بازنگری ۲۰ تیر ۱۳۹۷)،
www.jasj00.com